

Acésta fóia ese
cate 3 cóle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
1 galbenu cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intrégu.
Se abonéza la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiu, séu prin posta
séu prin domnii co-
lectori.

Nr. 7.

Brasiovu 1. Aprile 1872.

Anulu V.

Sumariu. Causele pentru care au revoltatu romanii in an. 1784. — Mitropolitulu Grigorie — Opiniune despre scóia de agri-
cultura proiectata pentru districtulu Fagarasiului. — Colectiune de diplome istorice transilvane. (Continuare.) — Contribuiri la fondulu
academiei romane. — Bibliografia.

Causele pentru care au revoltatu romanii in an. 1784.

Pe acelea cause le-a enumeratu d'in documente autentice insusi comitele Dominicu Teleki in cartea sa citata de câteva-ori si in acésta fólia. Noi le vomu reproduce aici in interessulu adevurului istoricu cu atátu mai virtosu, cu câtu se mai afla ómeni inca si pâna in dio'a de astadi, carii acea revolutiune o adscriu numai caracterului feroce alu romaniloru munteni, candu d'in contra, ea a fostu resultatulu desperatiunei ultime, precumu tóte revolutiunile esite d'in poporu si esecutate prin elu insusi sunt de regula efecte ale desperatiunei la care ajunge, unu poporu maltratatu, impilatu si tiranitu in modulu celu mai barbaru, si ajunge pâna atunci, pâna candu mai este in elu putere de viétia, pâna candu n'au apucatu se dispara d'in elu simtiulu de libertate si nobilele instinctu alu conservarei proprie.

Vomu enumera causele revolutiunei Horaiene in ordinea in care le-a enumeratu si c. Teleki. Éca-le.

Dela poporulu iobagitu (robitu) se storcu si scotu pe sam'a nobilimei si pe a ostasimei totu feliulu de producte si vidualii, galitie (passeri, adeca galine, gânsce, ratie), fâra a se dá ómeniloru quietantia, séu fâra a li-se computa in contributiune. (Asia dára spoliare, impilare tiranesca).

Iobagii de nationalitate magiara nu pórtá greutatile publice iu proportiunea in care sunt nevoiti a le porta iobagii de nationalitate romanésca.

Nu numai domnii (possessorii), ci inca si iobagii de nationalitate magiara calumniadia, bajocurescu, ba inca si batu pe iobagii de nationalitate romanésca, éra alte-ori ii amarescu pâna la sufletu cu nomenclature scârnave, insuflatórie de urgía si demne de pedepsa aspra.*) D'in acésta cauza romaniloru le este imposibile de a petrece la unu locu cu magiarii; de aceea romanii cerura dela imperatulu cá se'i separe de càtra unguri si se le dea loru functionari nemti, éra servitiulu loru iobagescu se'lu regulie prin urbariu.

Amplioatii magiari apasa si storcu pe poporulu

*) D'in acelea nomenclature bajocuróse câteva se mai audu inca si pâna in dio'a de astadi in gurile magiariiloru si ale sasiloru.

romanescu, pentrucá pre langa ce smulgu dela elu totu feliulu de vidualii, apoi ii despólia si de bani.

Iobagii sunt manati la robot'a boierésca inca si in dile de serbatori.

Dupace asia numitele sessiuni se desfacu (in urmarea inmultirei locuitoriloru) in câte 8, inca si in câte 12 parti, boierii (domnii, nobilii, aristocratii) iau dela fia-care iobagiu totu atáta servitiu urbariale, totu atátea dile de robota, de munca, cá si pre candu mosii'a intréga era numai la man'a unui iobagiu. Asia dára unde mai inainte a fostu de ess. unu iobagiu cu 2 fetiori pe una sessiune de 40 de jugere, si a muncitu câte 104 dile pe anu cu câte 4 boi, insuranduse fetiorii si impartindu mosii'a intre sine, au facutu si ei câte 104 de dile, adeca toti trei totu pentru acea mosia séu sessiune, 312 dile pe fia-care anu. Si asia mai departe.

Preste acea robota in natura, mai trebuia se dea fia-care iobagiu câte 2 fiorini 33 cr., câte 1 stanjinu de lemne si câte una cana de untu. Mai de multu se platisera de câte una sessiune intréga lasata pe manile unui singuru iobagiu, numai câte 5 fr. si 57 cr. si câte unu porcu de marime midiulócá.

In unele tienuturi iobagii sunt manati la lucru anume in capu de érna câte patru septemani, (la trieratu, la taliatu de lemne in padure, in carausii etc.), éra vér'a câte duoe si mai multe septemani intensu, fâra cá se si mai pote vedé si de cas'a, famili'a si economi'a sa. In alte tienuturi érasii unii membrii ai familiiloru iobagesci trebuia se stea regulatu preste tóta septeman'a in totu decursulu anului in servitiulu boierescu, séu cu palm'a, séu cu carulu, séu si in ambele moduri; afara de aceea mai avea se numere fia-care iobagiu de fia-care sessiune câte 22 de fiorini pe anu totu la boieriu.

Sociile si ficele iobagiloru sunt obligate a impliní in curtea boierésca lucruri femeiesci (melitiatu, peptenatu, hecelatu, perietu la canepa, torsu si tiesutu, cernutu la cerealii etc. etc.), fâra cá acea munca se li se compute intru nimicu.

Unii iobagi sunt obligati a platí la boieróica inca si pentru femeile loru câte 1 fr., éra pentru rescumpararea unoru tieseturi câte 30 cr.

Iobagii d'in unele dominie sunt necessitati a scóte câte 70—80 de cara cu boi, spre a transporta buca-

tele domnesci d'in Transilvani'a la Ungari'a, éra déca in acelea drumuri lungi le peru vitele, nu li se face neci-una desdaunare.

Unele comune sunt obligate a cumpara dela boieriulu loru vinu de câte 25 fr., éra in casu candu vinulu ar fi fórte reu, in càtu se nu'lu póta bea, prin urmare neci se'lu ia, atunci comunele totu trebuie se platésca pretiulu câte 25 fr.

Dela tóta cas'a trebuie se se dea boieriului una ferdela (metreta) de prune, ferdel'a de 60 cupe câte 60 galete (Cubulus) de ovesu, séu câte 9 cr. de ferdela.

Iobagitiile trebuie se dea trentie (sdramtie, càrpe, rize, petece) pentru morile de papiru, éra déca n'au trentie, sunt obligate a da pensari'a (rufari'a) buna de portatu.

La dile de nascerea vreunii pruncu de boieriu iobagii trebuie se dea câte una galina, éra la Pasci cóste afumate de porcu, séu 17 cr. Altii trebuie se dea la St. Georgiu câte unu mielul grasu, éra la Pasci si la Craciunu câte una galina si diece oua. Ver'a sunt obligati a da câte 2 pulli, 2 ferdele de ovesu, 200 melci, 1 bucata de resina.

Ori-ce vinu reu au domnii (boierii), séu arendasii loru, ilu punu la câte unu iobagiu in satu cá se'lu venda, inse fàra a'lu remunera macaru cu 3 cr. de vedra, ci d'in contra, déca vinulu nu se póte vende, séu se strica, bietii iobagi pe carii va fi caduutu sortea rea cá se'lu venda, trebuie se'lu platésca d'in averea loru.

In comunele mai departate de locuinti'a boieriului fia-care iobagiu este obligatu a prepara câte una milie pari de viia si a'i transporta la locul unde li se demanda.

Sub pretestulu de nimicu, cá iobagii se nu fia obligati a platí taxele loru intre Craciunu si Pasci, locuitorii sateloru mai apropiate de locuinti'a boieriului sunt obligati a'si mana la Craciunu toti boii loru in curtea boierésca, d'in care elu isi alege atunci unu bou grasu si la Pasci altulu, pe care'i platesce ce voiesce se defiga elu insusi. (Adeca curatu asia, precumu facea si turcii pàna in a. 1821).

Dela câte trei iobagi se dà pe fia-care anu câte unu purcellu in natura séu in valóre de bani. Mai de multu se luá d'in 10 porci 1 cá dieciuela, dara in dilele lui Iosifu II. apucasera de luá d'in 5 porci 1, éra déca porcii era macrii, adeca cumu se dice, numai de sementia, atunci boieriulu luá de fia-care purcellu câte 17 cri.

Dela câte 10 oi iobagesci boieriulu luá câte 1 cu mielul. — La grapatu de semenaturi injugá si pe ómeni, cá si pe vite.

Pentru ghinda si giru se platea mai inainte 3 cr., in dilele lui Horia 6 cr.

Aristocratii supunu si subjuga si pe ómenii liberi la iobagía. Dupace móre iobagiulu, tóta averea lui cade in manile boieriului, éra pe fetorii iobagiului ii dà la óste, séu ii face sierbi in curtea sa.

Pescuitulu este toleratu numai ici colea, éra déca iobagiulu prenda duoi pesci, unulu este alu boieriu-lui. Boierii rapescu agrii de aratu, livedile si padurile dupa placulu loru dela iobagi, éra dupa aceea iobagii spoliati de paduri sunt necessitati a cumpara lemne cu bani scumpi dela boieri, éra uneori trebuie se le lucre câte treidieci (30) de dile pentru câte unu stanjnu de lemne, éra déca vitele iobagiloru scapa in padurea ce fusese mai inainte a loru, sunt supusi la pedepse grele.

Transportatorii de sare si alti díleri, de si n'au locuri de cultivatu, totusi gemu sub impositate mari si taxe grele, éra cei carii nu platescu taxe, muncescu la boieriu câte patru, séu si mai multe dile pe septemana.

Sunt si díleri de acei lipsiti de locuri la campu, carii adeca au numai cascior'a si gradiniar'a. Acestia platea mai inainte câte 51 cruceri cu titlu de taxa, dara in dilele imperatului Iosifu II. boierii (nemesii) storcea dela ei câte 4 fr. 30 cr., pe langa aceea facea si dilele de robota.

Arendatorii impila preste mesura pe iobagi. Multi iobagi s'au plansu si au supplicatu in contra loru pàna la imperatulu; inse nu numai cà nu le venea neci-unu felu de resolutiune, dara inca de atunci erá tractati si mai tiranesce. Ce e dreptu, dela gubernulu tierei si dela respectivele administratiuni de comitate (Polytonos tábla) le-au fostu venitu óresicare dispositiuni favorabili, pe acelea inse nu le respectá nimeni, si asia ele remanea fàra neci-unu rezultat.

Asupra functionariloru de prin comitate se mai ridicara si alte acusatuni, de ess. cà aceia pàna si pe ostasii invalidi, lipsiti de orice locuri de cultivatu, ii torturedia incarcandu-le sarcine publice si contributiuni.*)

Insusi c. Dom. Teleki recunósce, cà d'in susu enumeratele abusuri, escesse, spoliatiuni, crudelitati una parte inca ar fi fostu de ajunsu, pentru cá se apese intricosiatu asupra poporului. Cu atàta inse neci-decumu nu este restabilitu intregu adeverulu istoricu, spre a cunosce starea cea desperata, la care ajunsese tier'a si poporulu romanescu pàna in dilele imperatului Iosifu II. Mai era inca si alte cause de cea mai mare importantia, pentru care poporulu ne mai potendu suferí acea tirania selbateca si nerusinata, redusu la ultim'a desperatiune, a trebuitu se faca Va-banque cu viéti'a, cu averea, cu famili'a si cu totu venitoriulu. Dlui Teleki inse 'i mai place se arunce mórtea in tiegani, cumu se dice pe la noi, adeca se inventedie fabul'a ridicula, cà revolutiunea lui Horia s'ar fi preparatu prin iconarii rusi (mai bene ruteni), carii amblá cu icóne baserisesci d'in satu in satu, si d'intre carii unii au si fostu arestati in acelea tempuri si chiaru torturati, pentru cá se spuna cine ia tramisu in tíera. Pentru ce nu potea

*) Vedi Teleki: A Hora támadás története pag. 65—67.

fi nobilele comite celu puçinn asia de sinceru si generosu, precumu fu dn. Franciscu Szilágyi, carele descriendu starea vechia si mai noua a poporului tieranu in Ungari'a si in Transilvani'a preste totu, recunósce si marturisce, cà aristocrati'a si legislatiunea ei fu preste mesura barbara si crudele càtra maioritarea locuitoriloru tierei, cumu si cà anume asupra poporului romanescu mai adaoase la tirani'a inca si sarcasmulu, infami'a. Aici este locul cá se aducemu amente comitelui Dominicu Teleki si la intreg'a „natiune de aristocrati“ inca si trist'a insurrectiune d'in Ungari'a dela 1735, cunoscuta sub numire de rebeliunea lui Pero. Recomandamu comitelui D. Teleki, cá in casu candu ar mai scóte una editiune noua d'in istori'a revolutiunei Horaiane, se se arate mai iubitoriu de adeveru si anume se intretiesse in cartea sa totu ce se vede scrisu in cartea dlui Szilágyi dela pag. 9 pàna la 22*). Atunci si abia atunci se voru cunósce tóte, séu incaí cele mai multe cause, pentru care romanii in a. 1784 nu mai avea încàtrau, trebuia se apuce armèle, tocma si neindemnati de nimeni, si tocma de nu se va adeverí in vecii veciloru, cà in audienti'a privata ce a datu imperatulu Iosifu cu unu anu mai inainte (1783) lui Horia in Vien'a, iar fi disu acestuia: „Thut ihr das,“ adeca: „apucati armele in contra domniei ungueresci,“ precumu voliesce a sci c. Teleki, luanduse numai dupa una cartiul'a de nimicu, mangita de unulu Ribiczei tocma pe la a. 1830, adeca aprópe dupà 46 de ani dela revolutiunea romanésca. Ceea ce avuse a dice imperatulu Iosifu II. despre selbatecele fapte si portari ale aristocratiiei t'nsilvane si ale functionariloru d'in comitate, se póte cunósce pe largu d'in acte officiali, d'in autografe si rescripte imperatesci. Asia intre altele, insusi imperatulu recunoscuse, cà romanii alergasera cu plansorile loru in cursu mai bene de diece ani fàra neci unu resultatu. Pentru starea desperata a poporului romanescu nu póte fi neci unu criteriu mai siguru decàtu acea fapta istorica adeverita cu una summa de documente, cà tenerii si barbati romani alergà cu sutele si cu miile pe la comandele ostasime imperatesci, pentru cá se'i inrolie in regimente, se le dea arme si officari. Ori cine cunósce acésta impregiurare, éra de alta parte scie ce semnifica a se supune si a sta unu poporu intregu sub disciplina ostásiésca, si inca disciplina straina, nemtiésca, fórte severa, precumu era inainte cu 80—90 de ani, va potea judeca usioru marimea tiraniei aristocratice sub care gema poporulu. „Decàtu iobagiu unguerescu, de miie de ori mai bene ostasiu imperatescu, eu, fetiorii si nepoti de stranepotii mei.“ Mai aratati'mi in istori'a popóraloru europene inca unu asemenea gradu alu inversiunarei si alu desperatiunei. Erá ce e dreptu, si áristocrati humani; dara insusi dn. Szilágyi constata la pag. 14, cà aceia cadea in esceptiune, si cà regul'a era: tirani'a.

*) Hora-Világ Erdélyben. Irta Szilágyi Ferencz. Pest 1871.

De altu-mentrea acela care voliesce se cunósca tocma tóte causele revolutiunei romanesci, se nu'si pregete a frundiarí prin Verbóczi, prin Approbate si Compilate, prin istori'a tierei, prin acelea siepte collectiuni de documente, la care se provoca c. Teleki, cumu si la tóte càte le a luat prin mana F. Szilágyi si càte mai stau necercetate in archivulu de statu dela Vien'a. Studiendu bene tóte faptele istorice, legile respective si caracterulu fiacarei classe de ómeni d'in tier'a nóstra, va trebui se se convinga ori-cine usioru, cà fàra revolutiunea cea de altu-mentrea fórte trista d'in 1784, si fàra mesurele absolutistice ale imperatului Iosifu II., tirani'a vechia era se se continue pàna la 1848 totu cu intensitatea si selbataci'a ce se vede caracterisata in atàtea acte publice cu atàta a-deveritiune.

G. B.

Mitropolitulu Grigorie.*)

Este de mare interesu a chiama in aducerea aminte a cetitoriloru, faptele unoru asemenea pastori, cari intr'o scurta pastoría au facutu fapte pe care nimeni nu le-a facutu in diecimi de ani!

Si amu fi prea ingrati, atunci candu amu lasa uitarei asemenea mari pastori, candu inca mai traiescu d'intre contimporanii loru, cari adi cu capetele albite, aducèndu-si aminte, negresitu voru lasa se le pice lacrimi d'in ochi, si se confirme disele nóstre.

O durere ne tormenta! o lacrima ne curge singura! o umilintia ne impovara grumadii, si o greutate ne turtesce pieptulu, candu vedemu cà Chriostomii, Grigorii si Vasili, nu mai sunt pe amvóne! Candu modesti'a pastoralá, esemplulu societati ne stropesce cu noroiulu aruncatu d'in copitele armasariloru, si livréo'a de pe capr'a potentatiloru, atrage privirea pe capr'a trasurei, decàtu asupra celui d'in trasura, pentru ca modesti'a lipsesce.

Si lucrulu mai straniu este, cà in tempii regretabili, d'in curtile mitropolielor si ale episcopieloru, curgea nisce isvóre de carti bisericesci si religiósescientifice. Vai! adi, vedemu acele carti retiparate de civili speculanti, cà-ci perdu tempulu in griji lumesci, contra canonului siése, in politica, cá membri de dreptu la senatu. Si candu unu clericu d'in cei mici, adeca vrennu preotu séu diaconu, ar vrea se intreprinda aceste afaceri, nu numai ca ceru a fi censurate acele carti ce ar vrea se tiparésca, dar pe data se vedu trasi si osanditi cá calcatori canonului siése, cà au luat asupra-si „griji lumesci.“

Dar se lasamu aceste considerante nefaste, dar esersate cu tóta bun'a-vointia, se revenimu la cestiunea ce ne-amu propusu a descrie, adeca virtutile si sacrificiele bunului mitropolitulu Grigoriu.

*) Déca amu reprodu su viéti'a, de si scrisa fórte pe scartu, a mitropolitulu Lupulu, se cuvené se damu locu si acestei schitie biografice.

Acestu memorabilu romanu s'a nascutu in Bucuresci pe la an. 1765. Elu a esitu d'in bai'a botezului cu numele Georgie. Trecèndu anii copilariei si-au seversitu studiele in scól'a dela santulu Sav'a; s'a perfectionatu atátu in limb'a elena, càtu si in cea latina; in acestu tempu a seversitu si cursulu de teologia. Terminandu aceste scientie, si-au adusu aminte de cele dise de apostolulu Paulu: „Bine e a se insura, bine e a nu se insura“

Luandu in desbatere cuventele apostolului, a conchisu ca a se insura este bine pentru scopulu de inmultirea neamului, a nu se insura este bine de a propaga. Cu familia este anevoia de propagatu cuventulu domnului, pentru ca legatur'a de familia impedece dela acèsta sacra missiune, neputendu a'si abandona famili'a.

Alese dar viéti'a singuratica, si se duse la monastirea neamtiului de peste Milcovu, unde primí sarcin'a cea usiora, caruia i se dete numele de Grigorie Monachulu. Primindu acèsta viétia, se atasià pe langa venerabilulu staritiu Gerontie.

Rív'n'a si devotamentulu seu catra patria, devení pentru densulu a dou'a religiune, acèsta ilu silí cà se abandone metani'a sa; se întórse in Bucuresci, unde i se puse insarcinarea de càtra mitropolitulu Dositeiu, cá impreuna cu staritiulu Gerontie pe care 'lu atrasese cu densulu,*) si impreuna pasira la traducerea cartiloru „Chiri'a Codromionu,“ pe care l'a si tiparitu in tipografi'a mitropoliei d'in Bucuresci.

De aci plecà insocitu de staritiulu seu la Iasi, unde asiediendu-se in curtea mitropoliei, tradusera explicatiunea santei evanghelii dupa Teofilactu. De aci se reintórse in Bucuresci, de unde plecara la muntele Athonului insocitu de betranulu staritiu, unde visitandu tóte monastiriele de acolo si altele d'in mai multe locuri d'in Turci'a, cu scopulu de a gasí carti, manuscripte si altele, d'in care se culéga totu ce va poté gasí pentru folosulu sufletescu, terminandu scopulu pentru care plecase, cá doui apostoli simpli si rabdatori, ale caroru traiste ce purtau pe spate, tie-neau comorile cele mai nepretiuite, pornira spre mam'a loru patria!

Nenorocirea inse care insotiesce pe ori-care individuu, lasà singuru pe virtosulu monachu Grigorie, pentru ca staritiulu seu murí pe cale. Plinnu de intristare morala, veni in Bucuresci cu o multime de manuscripte, traductiuni si compuneri lucrate in calatoria de ambii parinti.

Pe candu sosí in tiéra, bucuri'a 'i coprinse sufletulu, pentru ca sórele Romaniei resarise, domni'a fanariota perise, si domni'a nationala se ridicase pe tron. Celebrulu monachulu Grigorie se restabilí in monastirea Caldurusianii d'in Ilfov; unde lucrà in linisce la operile sale.

Tronulu mitropoliei d'in Bucuresci era inca ve-

davu, pentru-ca mitropolitulu Dionisie Lupulu amanà întórcerea in scaunu.**) Tiér'a inse in tempu de regenerare, nu poté se mai astepte; ea se pronunçià, si monachulu Grigorie care era abia diaconu, fu acclamatu de mitropolitulu alu tierei. O deputatiune ilu aduse dela Caldurusiani, se hirotoni preotu si arhieru, si se suí pe tronulu pastoralu la 10. Ian. 1823, si astufeliu pastori turm'a lui Christosu care alergà la glasulu lui.

La anulu 1829, pe candu tiér'a era inundata de armele rusesci, podvedile, beilicurile si alte angarale, ingenuchiasera tiér'a, preotii erau trasi dela biserica, si dusi cu sil'a dupa armatele cu provisiuni.

Acestu pastoriu bunu, precumu dice evangeli'a, sufletulu 'si punea pentru oi. Se opuse armeloru apasatórie si ruinatórie tierei, elu protestà cu taria contra infiniteloru dari si potvedi. Si acèsta civica opo-sitiune o platí cu esilulu.***) Pe candu mitropolitulu Grigorie luptà in Romani'a, respectabilulu si virtosulu mitropolitulu Beniaminu, lucrà asemenea in Iasi. Si astufelu amendoi prelatii patrioti se intalnira in essi-liulu semnatu de rusi in Basarabi'a.

Tronulu hierarchicu alu Romaniei, se gerà de Neofitu episcopulu Rîmnicului, care aderà la vointiele muscalesci.

La 22. Augustu 1832 bunulu pastoriu se întórse d'in essiliu, se suí pe tronulu seu, unde pastorindu cu blandetie, modestia si iubire de saraci pàna la 22. Iuniu 1834, adormí gloriosu. Tiér'a intréga plause pe acestu bunu pastoriu, si clerulu care nu vedea in acestu prelatu decàtu unu parinte adeveratu; regreta si adi, mai cu séma aceia care 'lu cunoscusera.

Caracterulu acestui bunu pastoriu, era ocupatiuni politice, (asia dice la pag. 414 a istoriei biser.), cultur'a clerului, sustienerea religiunei si conservarea bisericeloru.

Luxulu, mancarile, era condamnate; elu traia in cea mai mare simplitate. Aurulu pentru densulu era unu ce satanicu, nu vrea neci se se uite la elu. Infrenarea, milosteni'a si ajutoriulu celoru ce aveau nevoi si iubire càtra turma si patria era zeulu lui. La espirare, nu s'au gasitu comori, fiendu-cà le stramutase in ceriu, „unde neci molí'a neci rugin'a nu le strica, si furii nu le sapa neci le fura.“

Cà se descriemu virtutile càte un'a, un'a, ar trebui uuu mare spatiu, ne marginimu numai a in-

*) Acestu mitropolitulu petrecea pe atunci la Brasiovu, unde se aflà refugiatii boieri, negutiatori, calugari in mare multime, in càtu nu numai cetatea, ci si satele vecine era pline de familiile lor.

Red. Tr.

**) Multu mai mari au fostu causele pentru care fu essilatu mitropolitulu Grigorie prin gubernatorii provisorii muscalesci. Acelea cause se reducu la originea si redactiunea Regulamentulu organicu alu tierei. Dara mitropolitulu Grigorie avuse multu curagiu in peptulu seu, cà-ci precumu elu facea frontu lui Grigorie Ghica voda si la toti boierii, intocma asia vorbea si cu generarii muscalesci, principe Wittgenstein, comitii Pahlen, Gealtukin tirauulu, Kisseleff si altii, aparandu drepturile tierei pe viétia pe mórtu.

Red. Trans.

*) Se se apuce de traduceri. Pare cà a remasu prin eróre de péna séu de tipografia.

Red. Tr.

registra cartile, cu care a dotatu Romani'a. Ele sunt urmatóriele:

1. Chiri'a Codromionu.
2. Teofilactu.
3. Teologi'a lui Ioanu Damaschinu.
4. Tèlculu antifóneloru.
5. Dumnediescile dogme.
6. Antiritis, pentru fetiorie.
7. Santulu Grigorie Nazianzénula.
8. Eresele armeniloru.
9. Cassianu Romanulu.
10. Exaimeronu.
11. Predicele santului Chrisostomu.
12. Pravoslavnic'a marturisire.
13. Spicele de rudenie.
14. Sfatuire la duhovnici.
15. Cuventulu lui Genadie, patriarchulu Constantinopolei.
16. Patericulu.
17. Cuventele lui Fotiu, patriarchulu Constantinopolei.
18. Cuventele lui Vreniu.
19. Putiulu lui Chrisostomu.
20. Impartirea de gràu.
21. Vietile santiloru pe 12 luni, si altele.

Éta pastoriu, éta parinte adevratu! Pe tempulu acestuia nu se aplicá canonulu 6 pentru „griji lumesci.“ Elu insusi purtá in spinare griji lumesci, pentru care a preferitu a merge in essilu pentru turm'a sa, cá se o scape de lupii ce o sfîsiá.

Candu ne aducemu amente de asemenea pastori, lacrimel trebue se ne curga síróie, candu vedemu cele ce se petrecu in dílele nóstre!

Ce facu pastorii de adi? Se inchina puterniciloru dílei, carii sdrobescu totu ce le ese inainte, cari starama bisericele, batjocorescu religiunea, maltratédia clerulu; si in locu se ridice vocea, se sfarame càrja in fati'a usurpatoriloru, in locu se-i alúnge d'in pas-surile semetie ce facu spre altariu, d'in contra, se prosternu inainte-le, adera la infamele loru placeri, si se facu unélta nesatiului loru, in càtu calca in pitióre legea bisericeii, pe care au juratu a o pazí pentru elu si pentru turm'a incredintiata pastoriei.

B. rom. Nr. 3.

Opiniune despre scól'a de agricultura proiectata pentru districtulu Fagarasiului,*)

Onorabila Commissiune scolastica!

Am primitu dela on. presidiu alu acestei commissiuni scolastice urmatóriele acte:

Unu proiectu alu dlui Carolu Pánczél, parochu reformatu in Fagarasiu si commembru alu commissiunei nóstre, cu dat'a d'in 29. Novembre 1871, trans-

*) Vedi cele publicate totu in acésta cestiune in Nr. 4 alu acestei folie d'in a. c. De altu-mentrea aceeași se pertractá si in siedinti'a senatului scolasticu districtuale d'in 19. Martiu a. c.

pusu la onor. inspectoratu scolasticu districtuale sub Nr. seu 1166—1871, éra mie sub dat'a d'in 7. Dec., pre candu d'in intemplare absentám afara de patri'a nóstra.

Unu altu proiectu alu aceluiasi dn. commembru C. Pánczél, cu dat'a 28. Novembre 1871 insocitu de comitiv'a aceluiasi d'in 11. Ian. si transpusu mie pe langa indorsatu d'in 17. Ian. a. c.

Ambele acestea proiecte se ocupa cu infientiarea unei scóle agronomice pentru districtulu Fagarasiului, inse combinata cu una scóla primaria.

In primul se proiectu dn. Pánczél are in vedere numai partea materiale a scólei combinate, despre care ne este vorb'a.

In alu duoilea operatu alu seu dn. collegu ne presenta unu planu mai precisu si mai intensu, dupa care ar fi a se infientia acea scóla romanésca pentru locuitorii romani ai districtului.

Onor. presidiu alu commissiunei scolastice d'in care avusem onóre a face si eu parte pàna in Decembre an. tr., benevoí a me provoca prin ambele sale indorsate, cá se referu asupra aceluor duo proiecte, pentrucá dupa aceea se póta conchiama commissiunea.

De si eu ne mai fiendu membru alu consiliului (representantie, comitetului) municipale d'in districtulu Fagarasiului, am incetatu prin acésta de a fi membru alu consiliului scolasticu, prin urmare si alu commissiunei sale respective, prin urmare nu asiu mai avea cuventu neci la cestiunea de facia: totusi, fienducà esirea mea d'in consiliulu municipale s'a intemplat cumu amu dice, in una epoca de transitíune, si pentru cá se nu appara, cá si cumu eu prin simpl'a remittere a susu citatelor acte asiu voí a cauza cea mai pucina amanare a realisarei aceluor proiecte si respective planu, imi iau voia a'mi desfasiura modestele mele opiniuni in respectulu aceluora precumu urmedia.

Conceptiunea proiectului si a planului elaboratu de dn. Pánczél este in adeveru emanata d'in convictiunea, cà poporulu romanescu are necessitate imperativa de una scóla agronomica, si inca pre càtu se póte mai bine organisata, sustienuta si administrata. De aici provene apoi, cà dsa condusu de ide'a necesitatei, isi formulá postulatele sale pentru una scóla agronomica combinata cu alt'a primaria, tienendu in vedere numai acea idea, éra miđiulócele prin care s'ar potea aceeași realiza, lasandule cu totulu in grij'a altora, adeca cumu ar face ori-ce architectu, care ti-ar presenta unu prea bunu, corespunditoriu si frumosu planu, inse fàra a te intreba, déca ai si miđiulóce cu care se fii in stare de a'lu si esecuta. In fine inse trebue se recunóscemu, cà acésta neci nu era problem'a pe care avea se o deslege dn. Pánczél. Mai incolo, eu sunt de opiniune cà proiectele dsale sunt de natura, cá se póta fi luate de base la una discussiune ulterioare a cestiunei de care ne ocupamu.

Planulu de organisatiune alu dlui Pánczél sta d'in doue parti, una pe care o amu potea numí spirituale, si alt'a cea materiale. Cu partea administrativa a lucrului dsa nu se ocupa mai neci-decumu.

Eu la partea administrativa nu me simtiu competenté a'mi da neci-unu feliu de opiniune, pentrucà nu sunt agronomu de profesiune, adeca in acésta materia nu sunt omu de specialitate. Cu tóte acestea, fiendu-cà atàta sciu si eu, cà in acésta ramura a vietiei nóstre nationale avemu fórte pucini barbati de specialitate, adeca de aceia carii se pricepa a conduce agricultur'a conformu reguleloru stabilite de scientia, imi voiu permite a formula càtra finea deductiuniloru mele una propunere inca si in acésta directiune.

In partea materiale a planului seu dn. Pánczél dela §. 12 inainte prevede localuri si in §. 13 salarie, simbrii, taxe de locuintie etc., in suma totale de v. a. fr. 5130.

Un defectu essentialé in acésta parte a planului affu eu trecerea cu totulu d'in vedere a fondului de lucrare (fundus instructus). Cunóscerea celu pucinu in cifra aproximativa a acestui fondu este dupa mine absolutu necessaria, pentrucà atàtu on. consiliu scolasticu, càtu si onor. consiliu representativu municipale se fia in stare de a se orienta in casu candu s'ar decide in modu definitivu a infientia desu numit'a scóla combinata, si spre acestu scopu a'i deschide scaturigini de venituri pe una séu alta cale.

Dn. Pánczél prevede in unu altu §. necesitatea unui micu territoriu numai de 20 de jugere, pe care ar fi a se asiedia scóla agronomica; dsa prevede si superedificatele unui agricultoriu tieranu, care s'ar affa in conditiuni mai bune. Las' inse cà eu me indoiescu fórte, déca atàta bucatíca de locu ar fi de ajunsu, pentrucà una scóla prevediuta cu atàta personalu càtu propune dsa, se si póta face tóte esperimentele sale agronomice, de câte are trebuintia chiaru si populatiunea rurale, dar apoi de unde se se cumpere vitele de jugu si hamu, vitele de prasila, sementiele, pomari'a si unu apparatusu intregu de instrumente agronomice, incependu dela cara pàna la cea d'in urma sapa si lopata.

Scóla cea noua agronomica d'in districtulu Brasiovului nu este combinata cu vreuna alta scóla, si totusi fundus instructus s'a preliminaru indata la inceputu cu una suma de v. a. fr. 10,000 (diece mii) aprópe; éta inse cà nu trecù anulu, candu si resultà necesitatea de a mai adaoge la acelu fondu inca trei mii fr. v. a. Aruncandu cineva ochii preste sistem'a de agricultura introdusa in acea scóla districtuale dela Brasiovu, cumu si preste preliminarulu stabilitu in regulamentulu aceleia, se va convinge usioru, cà fundus instructus corespunde sistem'ei introduse. Este apoi cu totulu alta intrebare, déca sistem'a cea adoptata de municipiulu Brasiovului si de alte 13 comune, este cea mai buna, séu cà se póte affa si alt'a mai buna.

Ceea ce credu eu cà am se mai reflectediu la acestu locu este, cà cu ajutoriulu fondului de 10 pàna in 13 mii si alu unui venitu anuale regulatu de câte 4000 fr. v. a., scóla agronomica dela Brasiovu nu póte tiené — celu pucinu deuna-camu-data — mai multi cá 12 elevi. De alta parte acestu numeru de 12 consideratu d'in punctulu de vedere alu scopului pentru care se fundedia si sustiene una scóla agronomica, mi se pare atàtu de micu, in càtu nu pociu pricepe candu au se petrunda vreodata reformele agronomice in massele poporului, déca la fia-care 2 séu 3 ani aru esi totu numai câte 12 elevi preparati priu teoria si practica pentru portarea rationata de agricultura. Germanii au unu vechiu proverbu luat d'in esperientia, dupa carele tieranii (die Bauern) au trebuintia de câte patru dieci de ani, pàna a se indupleca se adópte vreuna reforma sanetósa in agricultura. Voindu inse cineva cà se intretiena mai multi elevi, de ess. 24., atunci vene intrebarea, cà unde se poti ocupa preste totu anulu atàtea bratia pe una mosióra séu sessiune tieranésca de 20, fia si de 60 de jugere; pentrucà luandu anulu agricolu numai cu 200 de díle, si sciendu restulu de 165 in érna grea si in dumineci, 24 parecchi de bratia barbatesci sanetóse si venjóse inmultite cu 200, dau numerulu dileloru de lucru la campu, la gradina, in pomaria, stupariá, rotariá etc., de 4800 de díle pe anu. Se intrebamu pe celi mai buni agricultori, cà ce estensiune ar trebui se aiba acea mosiá, a carei cultivare ar cere 4800 dile de lucru pe anu. Éra voindu a lua pentru scopurile scólei agronomice locuri mai intense, atunci urmedia cà fundus instructus se céra una suma si mai considerabile. Si apoi nu ar fi se perdemu d'in vedere, cà in districtulu Brasiovului mosiór'a destinata pentru scóla agronomica nu este cumparata, cumu se dice peritória, ci e luata una villa patriciana (asia numita stupina) pe 10 ani numai, cu arenda de câte 700 fr. v. a. pe anu. Una villa prevediuta cu locuintie bune si frumóse, cu mai tóte superedificatele necessarie la portarea economiei mai rationate, cumu si cu 34½ jugere de aratura, 23 de fenatiu si 3 de pascuatiune, care aduce venitu curatu de 700 fr. pe anu, abia se póte cumpara mai diosu de 12,000 fr. Am citatu aici acestea cifre pe care le aveamu mai de indemana si la a caroru discussiune si ficzare participasem si eu in unele adunari municipali, pentrucà se se póta collima camu d'in capulu locului la sum'a ce s'ar cere, candu ar fi se se realisedie planulu domnului Pánczél.

De altu-mentrea d'in planulu dsale mai lipsesce inca si partea administrativa, pentru averea si pentru tóte veniturile si errogatiunile scólei agronomice, cà-ci acea parte numai càtu este atinsa pe scurtu in § 11; apoi pare-mi-se cà administratiunea si comptabilitatea preste totu inca ar cere óresicare spese neprevedute de dn. Pánczél, de unde éراسi urmedia, cà spesele ar fi mai mari decâtu cele preliminate de dsa.

Nu sunt de opiniune cà cifrele specificate de

dn. Pánczél in § 13 se póta fi scadiute d'in cumu sunt acelea preliminațe; ba me indoiescu, cà in timpurile nóstre pe langa acésta valuta tare devalvata se va potea afla, de ess. unu directoru la scól'a agronomică inpreunata cu alt'a primaria, numai cu modestulu apuntamento de 800 fr. pe anu; si éراسi nu sciu cumu aru fi in stare a se sustiené trei profesori pentru partea teoretica numai cu câte 600 fr. Eu adeca nu pociu se presupunu acilea, cà pentru una scóla combinata dupa desu citatulu planu aru face vreo tréba nisce docenti esiti de prin scólele pedagogice transilvane, ci eu credu cà aceia ar trebui se fia individi esiti d'in scólele reali superiori, carii dupa aceea voru fi absolutu si cursulu la vreuna scóla superióre de agronomia, séu asia numita academia de agricultura, de care se afla mai multe, nu numai in Franci'a, Elveti'a, Britani'a, Germani'a, ci unele si in Austri'a; éra alu patrulea professoriu ar trebui se'si fia facutu si óresicare practica la una asia numita ferma de modellu. Asia si d'in celelalte positiuni nu asiu cutedia se taliu neci macaru unu fiorinu. D'in contra, eu me temu cà positiunile dlui Pánczél adunate in sum'a totale de v. a. fr. 5130 s'ar urca indata in anii de antai pàna la fr. 5500, si eu asiu felicitu pe populatiunea districtuale, candu asiu fi siguru cà cu bugetu anuale de câte 5500 fr. ar fi in stare a'si sustiené una scóla agronomică modesta, inse totusi scopulu corespundietória, pe unu restempu de 10 pàna in 15 ani.

Ar fi cu totulu altu-ceva, candu mosii'a cultivata cà scóla practica agronomică fiendu intensa circa pe 100 de jugere si corespundendu asia la aparatulu teoreticu propusu de dn. Pánczél, ar potea arunca venituri mai considerabili, in càtu personalulu scólei se fia platitu si cu producte naturali.

Convinsu si eu, cà si ori-care altu compatriotu benesimfitoriu despre marea necesitate de a se funda oelu mai pucinu una scóla agronomică romanésca in marele principatu alu Transilvaniei; de alta parte inse luandu in de aprópe consideratiune marimea relativa a planului ce ne stà d'inainte si difficultatile cu care este impreunata realisarea lui in modulu cu care s'a propusu de càtra dn. Pánczél, adeca combinatu cu una scóla teoretica primaria, sunt de modest'a parere, cà voindu in adeveru se avemu càtu mai curendu una scóla agronomică in districtulu Fagarasiului, dupa-ce avemu unu feliu de proiectu cà substratu alu discussiunei si dupa-ce ne sunt indigitate in modu aproximativu si spesele necesarie la realisarea ei, de acumu incolo cei interessati pentru acestu scopu se'si ia de problema totu-deodata:

1. Cautarea de midiolóce pecuniarie atàtu pentru unu fondu de lucrare, càtu si pentru altulu stabile, d'in care se se póta coperi spesele anuali cerute la intretinerea scólei. Fàra acestea planurile cele mai geniali remanu litera mórtă.

2. In proportiunea in care s'aru castiga fonduri, ar urma cà se fia tractatu si proiectulu dlui Pánczél.

Aflanduse adeca fonduri de ajunsu, ar urma cà se se adopte planulu combinatu, scóla de agricultura cu scóla primaria. In casu contrariu, acea combinatiune ar cadea, remanendu cà se se infientiedie numai scól'a de agricultura. In acelu districtu se afla pre càtu sciu eu, 12 scóle romanesci primarie confessionali, d'in care scól'a noua agronomică si-ar potea trage neincetatu succursu de teneretu in numeru de 15—25 insi pe fia-care anu. Intr'aceea

3. Planulu elaboratu de dn. C. Pánczél cu dat'a d'in 28. Nov. 1871 se se traduca in romanescu càtu se póte mai la intielesu, pentrucá tradusu se se póta comunica nu numai consiliulu scolasticu, ci si consiliulu municipale, apoi la tempulu seu se se si dea in tipariu inpreuna cu recensuniile ce i se voru face de càtra respectivele corporatiuni susu atense, séu de commissiunile loru, pentrucá asia impartieduse pe la toti barbatii cunoscatori de carte in districtu, se se dea populatiunei ocaziune de a se familiarisa cu ide'a si a petrunde marele scopu alu infientiarei de una scóla agronomică.

4. Consiliulu (comitetulu) municipale alu districtulu, si presidiulu aceluia se fia rogare de càtra senatulu scolasticu, cà la cea mai de aprópe adunare trimestrale se alega una comisiune ad hoc, compusa d'in siepte membrii alesi asia, in càtu aceia se fia locuitori parte in locu in Fagarasiu, parte in comunele cele mai invecinate, si amestecati asia, in càtu se se afle intre densii atàtu ómeni de scientia, càtu si agricultori practici. Nu e de lipsa cà membrii acelei comisiuni se fia totu-una-data membrii ai comitetulu municipale, séu ai senatulu scolasticu, se cere inse cu atàtu mai multu, cà cei alesi se aiba si tempu, si vointia determinata de a lucra pentru realisarea scopulu.

5. Comisiunea compusa estu-modu ar avea: a) se'si castige indata spre mai buna orientare a sa, atàtu statutele si regulamentele dupa care s'a fundatu si organisatu scól'a superioare de agricultura dela Clusiu, càtu si statutele agronomice ale universitatei sasesci d'in 12. Dec. 1868, statutele si instructiunile scólei de agricultura dela Brasiovu, inca si altele d'in alte parti; b) se esmitta d'in sinulu seu unulu séu duoi membrii pe la scólele de agricultura care s'au si infientiatu in Transilvani'a, pentrucá se vedea si se studiede la faci'a locului atàtu organismulu acelora in tóte ameruntele lui, càtu si rezultatele loru, multe pucine, câte se voru fi aratandu pàna acuma; c) dupa castigarea dateloru necesarie prin studiu si experientia, se'si dea opiniunea meritoria si càtu se póte mai decidetória asupra proiectulu ce ne sta de facia, séu se elaboredie altulu, mai corespundietoriu, spre alu supune la discussiune si aprobare definitiva; intr'aceea, d) se fia auctorisata a face apellu càtra populatiune spre a o provoca se concurga prin subscriptiuni de colecte si ajutorie generóse la realisarea scopulu; e) se caute dupa una mosiúra in una parte a districtulu, unde s'ar afla mai multu pamentu de

clasea I., si pre càtu s'ar potea aprópe de Fagarasiu, prevediuta si cu superedificate càtu mai corespundietorie; ceea ce s'ar potea intempla prin negotiatuni imediate, si prin publicatiuni.

6. Atàtu on. presidiu, càtu si on. officiolatu alu districtului se fia rogata a intende mana de ajutoriu generósa si patriotica acelei commissiuni care ar fi a se esmitte in modulu aratatu mai susu, éra densa ar fi obligata a se pune in atengere cu auctoritatile politice districtuali, in ori-ce casu s'ar simti necessitate.

7. In casu candu commissiunca ar prevedea in decursulu activitatei sale, cà poterile districtului nu voru fi de ajunsu pentru cá se realisedie cele duoe fonduri prevediute la p. 1., se mai fia auctorisata a se adresa càtra locuitorii tierei intregi, éra mai virtosu càtra populatiunea romana d'in municipiele limitrofe ale Sibiului, Brasiovului, Albei.

8. Dupace va fi planulu stabilitu in modu definitivu, in càtu se se póta presenta la locurile mai inalte, atunci se se cerce si cu cererea unei subventiuni corespundietórie d'in fondurile si veniturile provinciali ale Transilvaniei, pentru scopulu infientiarei unei scóle agronomice in limb'a romanésca si pentru populatiunea romanésca.

Pe langa acestea opiniuni ale mele am onóre a remitte onoratului presidiu scolasticu cele trei piese de acte, alaturu totu-unadata si 1 esempl. d'in statutele scólei de agricultura dela Brasiovu, destinatu pentru bibliotec'a districtului, si me subsemnu

Brasiovu, 1872. Febr. 2. cu totu respectulu
G. Baritiu.

Colectiune de diplome

d'in diplomatarulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe romani (valachi).

(Continuare.)

1375. App. D. Tr. T. III.

Ladislau, v. vaivodu alu Transilvaniei, dà testimoniu lu Ladislau dela Tiagu pentru protestulu ce a pusu acesta la elu, d'in cauza cà in acelu anu pe la Pasci poporulu romanescu dela Oppidu (locu-de tergu, Orasiu, Vásárhely), mergundu la Cetatea-Idoliloru, de acolo au inaintatu in capu de nópte asupra possessiunei sale numite Santu-Gotardu, unde stricandu gardulu dela curtea unui sierbitoriu de ai sei, au luat de acolo patrudieci de oi cu mielusiei cu totu si le-au manatu la ei a casa.*)

*) Se pare cà acestu casu éra este unulu d'in acelea, unde castelanulu rescu dela Cetatea-Idoliloru venindu in conflictu cu vecinulu aristocratu, a scosu asupra lui pe poporulu d'in oppidu. Loculu de unde au esitu romanii cá essecutori, se numesce in acestu documentu Vásárhely, care semnifica locu-de tergu, oppidu, orasiu. Dara sub nume de Vásárhely se afla in Transilvani'a mai multe locuri si anume: celu dela Mursiu, care e capital'a Secuimeii, celu de càtra Moldov'a, totu secuiescu, distinsu prin epitetulu Kézdi, altulu in comit. Clusiuului numitu si Gyeró, alu patrulea in comit. Solnocu interiore, distinsu prin epit. ro-

Nos Ladislaus Vice Waywoda Transylvanus. Damus pro memoria, quod in Octavis festi beati Georgii Martyris proxime praeteritis Ladislaus filius Desew de Czege ad nostram veniendo praesentiam per modum protestationis nobis significare curavit, quod circa festum Pascae Domini nunc proxime praeteritum populi Olachales de Wásárhely ad Castrum Balvanyos proficiscentes, ad possessionem suam Zent-Gothard noctis sub caligine potentialiter veniendo, saepes curiae unius famulorum suorum nomine Janku destruendo, quadraginta oves suas simul cum agnellis earundem more furantium deportari fecissent de predicta Wásárhely egrediendo, et eodem redeundo, super quo literas nostras protestatorias sibi per nos dari postulavit, quas eidem concessimus communi iustitia tradente. Datum in S. Emerico Octavo die termini anno Domini MCCCLXXV.

Ex originali Archivi Comitum familiae Wass.

Privilegium Ludovici I. Regis pro Villa Valachorum Felek de anno 1377.

Suppl. C. D. T. II. p. 192.

Ludovicu I. dà comunei romanesci Feleacu, situate de asupra Clusiuului, privilegiu, prin care scutesce pe romanii (Olachos) d'in acea comuna de cincidieceima oiloru, pe care li-o cerea vaivodulu tierei si essactorii lui. Caus'a pentru care scutesce regele pe acei romani este, pentrucà ei sustienea securitatea drumulu ce duce la Clusiu, in contra reiloru.

Nos Ludovicus Dei Gratia Rex Hungariae, Poloniae et Dalmatiae e. c. t. Damus pro memoria, quod nos profectum Civitatis nostrae Colosvár,*) ut tenemur, ampliare volentes, et accessus ad eandem, tam mercatorum, quam aliorum hominum, et etiam recessus tutior sit, et habeatur, eidem Civitati villam Valachorum Felek,**) in Sylva Civitatis praedictae sitam, ubi Viginti Valachi pro custodia positi, et locati existunt, una cum quinquagesima ovium nobis ex parte hujusmodi Valachorum provenire debente, duximus applicandam et concedendam quapropter vobis magnifico viro Vajvodae Transylvaniensi, nec non Exactoribus hujusmodi quinquagesimae nunc, et in futurum constitutis, mandatum damus firmiter et districte, quatenus cum hujusmodi Olachis nihil facere

manescu si alu cincilea in comit. Dobacei, numitu totu romanescu Totu in acestu comitatu alu Dobacei este si comun'a numita simplu Tiagu, éra Tiagu-mare si Tiagusior'a se afla in comit. Clusiuului. Cetatea-Idoliloru nu mai essiste; este inse in comit. Solnocu interiore, comun'a Ungurasiu, care pe ungur. se dice Bálványosvárallya, adeca tradusu ad literam, Subcetatea-idoliloru. Red.

*) Clusiuulu pe la a. 1366 anca si in Chrisovele gubernementali se numea totu Clusiu, curatu romanesc, inse incetu cu incetulu se facu Kolos si Kolosvár.

Totu asia s'a intemplatu si cu alte mai multe cetati si sate, numele loru cele vechi in adinsu s'au stramutatu in nume streine. Red. Tr.

**) Has literas anni 1377 transumit et cfirmavit Uladislau II. Rex anno 1493. easque edidit Engel „Geschichte des Ungarischen Reichs“ in 4. p. 50. 51.

debeat, neque quinquagesimam, aut alias solutiones ab iisdem recipere praesumptis, et permittatis ipsos, prout et viam tutam conservant, pacificos permanere et quietos. Datum Budae in Crastino festi b. Michaelis Archangeli anno domini Millesimo tercentesimo septuagesimo septimo.

Ludovici R. Metales inter Oppidum Thorda,
et Possessionem Othum,

1377. App. D. Tr. T. III.

Ludovicus I. dispune regularea si incaciurea unei certe mari si processu care cursese mai multu tempu intre oppidulu Turda si intre nobili d'in comun'a Aitonu. Totu cu acea oca-siune se incerca si regularea mai multoru diferentie mari, si in-troducerea de reforme.

Ludovicus Dei Gratia R. Hungariae, Poloniae etc. memoriae commendamus tenore praesentium si-gnificantes quibus expedit universis, quod fideles Barones nostri videlicet vener. in Christo Pater Dominus Demetrius Episcopus Zagrabiensis aulae nostrae Cancellarius, et Magnificus vir Dominus Nicolaus de Zeech Regni nostri Croatiae Banus, quorum fidei et fidelitati in cunctis nostris, et Regni nostri negotiis plenarie confidentes, per nostram Majestatem pro nonnullis factis reformandis, et dirimendis causis Incolarum nostrorum partis Transilvaniae, nec non Jura nostrá Regalia, ac Jura Ecclesiar. et nobilium, ac jura nobilium et Ecclesiarum a juribus nostris Regalibus,*) metaliter distinguendum, et sequestrandum, ad easdem partes Transilvanas, mature deliberando, cum mera autoritate nostra Regia transmissi ad rectificandum, et erigendum metas cujusdam particulae terrae, inter Civitatem nostram Thordensem ab una, et Possionem nobilium de Othun**) parte ab altera litigiosae habitae, prout per eosdem Barones nostros informamur, personaliter accedendo, eandem terram reambulasset, per suas veras metas, et antiquas, novas etiam ubi necesse fuisset erigendo, et***) Datum in Clusvar feria V-a. prox. ante festum nati-vitatis Beati Joannis Baptistae ao. Domini 1377. Praesentes autem in forma nostri privilegii redigi faciemus, dum nobis fuerint reportatae. Datum ut supra. —

1377. App. D. Tr. T. III.

Se tiene in Turd'a una noua dieta generale a Transilva-niei. Ia care se aduna nu numai reprezentantii aristocratiei, ci si alti ómeni d'in tóte classile si conditiunile (et alterius cujusvis status et conditionis), éra cá commissari regesci vinu in Transil-vani'a Dimitrie episcopulu dela Zagrabi'a (Agramu in Croa-ti'a) si Nicolae, banulu Croatiae. In acea dieta se pertractà intre altele si caus'a unoru nobili, carii se facusera lotrii (banditi = latrones), omorisera si pe unu cnezu d'in conditiunea iobagésca.

*) Productio Fiscalitatum in Transilvaniae.

**) Ajton.

***) Typis impress. in Kemény notit. arch. Cap. alb. p. 141. Originale in Pergameno scriptum habetur in arch. Kolosmonostorien. Transumptum habetur in arch. Fiscali Tran. fasc. 284 Lit.; (ex quo descripsit Cibinii 19 Jan. 828 Ky.)

Nos Ladislaus Woywoda Transilvanus et Comes de Zonuk memoriae commendamus, quod in congrega-tione nostra generali Universitatis nobilium, et alterius cujusvis status et conditionis hominum prae-dictae partis Transilvaniae, una cum Dominis Demetrio Episcopo Zagrabiensi, et Nicolao de Zeech Regni Croatiae Bano, per Regiam clementiam ad hoc spe-tialiter destinatis, in quindenis festi Pascae Domini Thordae celebrata, Gyerew de Vásárhely de medio aliorum personaliter exurgendo proposuit eo modo: quod Petrus dictus Fachal*) de Hunyad, Petrus filius Joannis Rufi, et Petrus dictus Furchyn, circa festum beati Georgii martiris, cujus proxima praeterisset re-revolutio annualis, ad possessionem suam Bedech vocatam potentialiter auferendo (cum unus jobbagio suus Bartha Kenesius ipsos insequendo) duos boves jobbagionum suorum in eadem possessione existentium latrocinialiter abducendo, convenisset, eundem jobba-gionem suum miserabili nece interficiendo, dictos duos boves abegissent. Et idem Petrus Fachal, alter Petrus filius Joannis, nec non Petrus dictus Turchyn publici latrones et malefactores existant, Judicibus nobilium septem comitatum, juratisque assessoribus, ac nobi-libus dicte partis constaret evidenter, petens nos cum instantia, ut eosdem Judices nobilium, juratosque as-sessores, qualem de praemissis scirent nobis faterentur veritatem, requisitos haberemus. Cumque nos dic-tos Judices nobilium, juratosque assessores super praemissis requisitos habuissemus, iidem ad fidem Deo debitam fidelitatemque Domino Regi, et sacrae suae Coronae Regiae observandam, facto prius vivifico Crucis signo nobis praestitum, omnia praemissa, et quaevis singulorum promissorum, per jam dictos: Petrum dictum Fachal, et alterum Petrum filium Joannis, nec non Petrum dictum Furchyn facta et perfecta, unanimi et concordi testificatione suo modo affirmarunt. In-quorum assertionum testimonium praesentes literas nostras eidem Gyerew filio Gyerew duximus conce-dendas. Datum duodecimo die congregationis nostrae praedictae, in loco memorato anno domini MCCCLXX Septimo. —

1377. — App. D. Tr. T. III.

Regelè Ludovicu I. scrie lui Ladislau voda alu Transil-vaniei, cá episcopulu Gublinu si capitululu dela Alb'a d'in Tran-silvani'a s'au plansu cu amaru, cá in multe comune si posses-siuni romanesci supuse acelei biserice episcopesci si a celui capitulu, cnezii romanesci cu titlu de cneziatu vendea si in-strainá la altii cu dreptu de hereditate pamenturi, livedi si pa-duri, de si le avusera si posessera numai pe tempu anumitu, d'in concessiunea data dela episcopu si dela capitulu; preste acésta acei cnezi vecsau si damnificau pe celilalti iobagi, storecúndu dela eli contributiuni noue si neaudite, apoi inca si amerintiau cu multa cutezare, si asia se incercau a se scapa de sarcinele ioba-gesci. Deci, adaoge regele, eu nu pociu suferi neci-decumu acestu feliu de excessu alu cneziloru; si fiendu-cà de sarcin'a sub-jectiunei iobajesci neci chiaru a celi cnezi nu sunt scutiiti, pe carii in alte districte romanesci (Districtibus Olachali-

*) Ex Msscript. Andreae Huszti.

bus), care sunt appertinentiele fortaretieloru (cetati-
loru) nóstre regesci, 'iam lasatu dupa vechiulu usu
in cneziatele loru si 'iam confirmatu in fili de filii
loru, de aceea iti demandam tie voivode alu Transilvaniei, si
iti committemu seriosu, cá se cauti totu felulu de midiułóce, inca
si de celea mai aspre, cá se supuni pe toti cnezii d'in disulu
dominiu episcopescu si capitulariu, si pe celilalti toti, d'in alte
comune si possessiuni, pentrucá nu cumuva resistenti'a cneziloru
romanesci se traga in urm'a sa mai multe damne si stricatiuni.
Spre acestu scopu iti si d'amu tie auctoritate deplina.*)

Ludovicus Dei gratia rex Hungarie, Polonie
e. c. t. fideli nostro Ladislao Waywode partium regni
nostri transylvanarum salutem et gratiam. Gravis super
eo ad aures nostre serenitatis pervenit venerabilis in
Xto. patris domini Gublini episcopi transylvani, et
Capituli ecclesiae suae querela, quod plerique villarum,
possessionum Olachalium ecclesie sue episcopalis et
dicti capituli sui Kenesii, terras, prata, et silvas Ke-
nesiatus ipsorum titulo, ex concessione ejusdem Epis-
copi, et Capituli temporaliter tentas et possessa, aliis
pro lubitu vendere, et in filios heredesque suos cum
gravi et manifesto juris terrestralis damno et decur-
tatione perhennialiter transfundere, ceteros jobbagiones
novis, inauditisque exactionibus vexare ac damnificare,
et his aliisque ausibus suis temerariis minas quoque
interjiciendo, semet ab onere debite terrestralis sub-
jectionis fraudulenter, exquisitisque coloribus subdu-
cere conentur, quum autem tales dictorum Kenesiorum
excessus tollerari minime queant, cumque ab onere
terrestralis subjectionis nec ii quidem unquam exempti
fuerint Kenezii, quos in aliis Districtibus Olachalibus,
tamquam pertinentiis Castrorum nostrorum regalium
in prehabitis eorum Keneziatibus relinquere, et in
filios filiorum confirmare consuevimus. Hinc fidelitati
vestre harum serie mandamus, et commitimus serio,
ut habita presentium notitia, Universos Kenezios tam
dicti Domini episcopi, et Capituli sui, quam et reli-
quarum villarum, et possessionum quorumlibet, ad
premissa vitanda, servandamque dominis suis terre-
stralem subjectionem, et obedientiam, prestandaque
onera, et servitia ab olim consveta, modis omnibus
adhibitis etiam, si necessum foret, arctioribus reme-
diis compellatis et cogatis, ne prava eorum renitentiae
exempla, alia multoque majora post se trahant dampna

*) Minunatu documentu acesta si plinu de invetiaturi mari
Asiá daru pe tempurile lui Ludovicu I. 1) comunele de prin
pregiurulu Albei Iuliei era totu romanesci, cá si in dílele nóstre;
2) regele recunósce in Transilvani'a inca si alte districte curatu
romanesci; 3) in acelea districte cnezii romanesci avea dreptu
de hereditate d'in filii in filii; 4) episcopulu catolicu si capitu-
lulu seu vedindu cá romanii si cnezii loru neci-decumu nu
voiescu a se supune loru in cele religiose, ii denuntia la regele
in moduri differite, fara a proba nimicu in contra loru; 5) re-
gele fanatisatu de popi, de calugari si episcopi, isi versa tóta
mani'a sa in contra romaniloru, tocma in una epocha, pre candu
avea mai mare necesitate de bratiale si de fidelitatea loru;
6) acelasi rege credea, cá insuffandu cneziloru terróre, cu acésta
va infrange ori-ce resistentia a poporului. Intocma cá si in dílele
nóstre, numai cu rolele cevasi permutate. Astadi sunt terrorisati
functionarii si clericii cu archiereii loru in frunte, precumu era
odenióra terrorisati fruntasii, aristocratii poporului. Red.

et incommoda. Alioquin super reprimendis his, plenum
vobis praesentium vigore impertimur auctoritatis nostre
vigorem. Secus igitur ne feceritis. Datum in Diosgewr,
tertio die festi corporis Xpi. anno ejusdem Mill. tre-
cent. septuag. Septimo.

(Ex originali arch. Capit. alb. transcripsit Domi-
nus Fancsali canon. albensis. Ejus Copia habetur
inter Ms. ejusdem quondam Canonici in bibliotheca
albo Carol. in cista separata asservata.)

(Va urma.)

Ad. Nr. 77—1872.

Contribuiri in favórea fondului de academia.

Prin directiunea despartimentului alu Fagarasiului (II-lea)
s'au tramesu in favórea fondului de academia urmatóriele actiuni
si resp. obligatiuni:

1. Dela Ilustr. sa dn. capitanu district. Ladislau Tamasiu
un'a actiune dela banc'a „Transilvani'a“ solvita cu 40 fr.
2. Dela dn. vicariu foraneu Ioane Antonelli un'a actiune
dela banc'a „Transilvani'a“ solvita cu 40 fr.
3. Dela dn. advocatu Ioane Romanu un'a obligatiune pri-
vata, prin carea se deobliga a plati la fondulu academiei in 3
rate egali anuali, incependu dela an. 1872, 150 fr.
4. Dela dn. adv. Arone Densiusianu un'a obligatiune, prin
carea se deobliga a solvi ori candu se va cere, 100 fr. si pana
la depunerea sumei 5%.
5. Dela dn. Teofilu Francu un'a obligatiune despre 100 fr.
cu terminulu solvirei dupa potentia, si pana la depunerea sumei,
se obliga a plati 5% incependu dela 1. Martiu 1872.
6. Dela dn. perceptoriu Nic. Cipu un'a obligatiune despre
50 fr. in terminu de 10 ani a 5 fr. pre anu.
7. Dela dn. assessoriu la scaunulu orfanale, Ioane Florea
un'a obligatiune despre 50 fr., solvindi in 5 ani, in fia care anu
câte 10 fr. incependu d'in 1872.
8. Dela dn. presiedinte alu scaunulu orfanale Ioane Gram'a
un'a obligatiune despre 50 fr. in terminu de 10 ani, pre fiacare
anu câte 10 fr., incependu d'in 1872.
9. Dela dn. notariu prim. Danila de Gramoiu un'a obliga-
tiune despre 30 fr. in 3 ani dela 1. Iuliu 1873.
10. Dela dn. cancelistu Ioanu Iurcea un'a obligatiune de-
spre 20 fr. solvindi in 10 ani.
11. Dela dn. esactoriu district. Nicolau Rétsey un'a obli-
gatiune despre 15 fr. solvindi in 3 ani, incependu dela 1. Aprile
1872.
12. Dela dn. notariu in Sinc'a vechia, Iosifu Stoic'a un'a
obligatiune despre 5 fr. solvindi pre totu anulu, cátu va fi in
postulu de notariu comunale.
13. Dela dn. archivariu Georgiu Boieriu un'a obligatiune
despre 5 fr. solvindi pana la finea lui Aprile 1872.
14. Dela dn. v. notariu distr. Petru Popu un'a obligatiune
despre 3 fr. solvindi pre fiacare anu, cátu va fi in oficiu pu-
blicu.
15. Dela dn. cancelistu Georgiu Pop'a un'a obligatiune
despre 2 fr. solvindi pre fiacare anu, in restempu de 5 ani, in-
cependu dela 1. Aprile 1872.

Sibiú in 10. Martiu 1872.

Dela secret. asoc. trans.

Bibliografia.

STENOGRAFIA ROMANA.*)

Tablou contienendu in scurtu tóte regulele si esemplele d'in partea I. Scrisórea deplina séu corespondentiala, cá si unu tablou comparativu aratandu scrisorile stenografice in limb'a romana, de Eugeniu Sucevanu. Pretiulu 1 flor. v. a. séu 2 franci 50 bani. Pentru p. t. abonatiu la „Stenografulu romanu“ gratis. Totu profitulu in favórea unui fondu pentru edarea fóiiei scientifice-instructive „Stenografulu romanu.“ Vien'a, 1872. Cu spesele auctoriului. Autografatu de E. Sucevanu. Imprimatu la W. Zöller. Se afla de vendiare la auctoriulu, Vien'a, III. Matheusgasse Nr. 9 si in librariile cele mai insemnate.

Invitare de prenumeratiune la „STENOGRAFULU ROMANU.“

Organu pentru propagarea artei stenografice, redigeatu de E. Sucevanu.

„Stenografulu romanu“ va contiené articole scientifice despre art'a stenografica, cá si isiori'a si literatur'a stenografiei la tóte popórele dela inceputu pâna in dilele de adi.

„Stenografulu romanu“ va aduce biografii cu portretele stenografiloru renumiti si critice despre diferitele sisteme.

„Stenografulu romanu“ va contiené o revista internationala, va inscentia lectorii despre tóte productiunile si intemparile interesante, si va da lectoriloru in rubric'a „corespondentieloru“ tóte lamuririle cerute.

„Stenografulu romanu“ va fi uniculu organu, ce se va ocupa cu latirea artei stenografice intre romani si centrulu stenografiloru romani.

Alaturatu cu fói'a se va publica „Cursulu de stenografia“ intocmitu in lectiuni instructive si pertractatu d'in punctu de vedere scientificu. Fia-care numeru va contiené celu pucinu doue cóle, un'a destinata pentru fói'a, ér ceealalta pentru cursu. Ele se voru poté dar legá deosebitu.

Fiendu tempulu prea inaintatu, si auctoriulu si redactoriulu fóiiei cam morbosu si ocupatu cu studiile sale, „Stenografulu romanu“ nu va poté apará de 24 ori, ci

*) Artea stenografiei la poporale europene luminate se afla in dilele nóstre atátu de multu latita, in cátu aplicarea ei a intratu si in usulu de tóte dilele alu multoru industriari, alu caltoriloru carii voliescu a'si face insemnari d'in câte vedu si patiescu. Cu cátu libertatea omenéscá incepe a castiga terrenu mai multu, cu cátu viéti'a constitutionale, publicitatea, usulu liberu de pressa ajunge a fi totu mai multu avutia comuna a toturoru ómeniloru, cu atátu se simte mai multu alaturea cu necesitatea altoru scientie si arti, inca si necesitatea artei stenografice. D'in aceste cauze recomandamu si noi inca si la ocaziunea acésta tenerimei romanesci, cá se se essercitedie si in stenografia. S'a observatu cá pe la universitati si academii unii juni facu progrese frumóse in specialitatile de scientie ce'si allegu, mai multu numai cu ajutoriulu stenografiei, pentru cá ei sunt in stare de a rapí si ficsá pentru sinesi totu ce audu dela professorii loru.

Red.

numai de 12 ori pe anu, neputendu-se altumentrelea garantá apparerea regulata. Dilele, anume in carii va aparea fói'a regulatu, se voru statori mai tardiu.

In decursulu anului curentu se va terminá partea I-a, adeca scrisórea deplina, ér in anulu viitoriu partea II-a scrisórea abreviata séu practica.

Presupunendu participare indestulátore, se va incepe cu publicarea celu mai tardiu la pasci a. c. In casu contrariu banii incursi se voru inapoiá p. t. abonatiiloru cu parere de reu.

Abonamentele se primescu numai pe anu intregu cu 3 flor. v. a. séu 8 franci la subsemnat'a redactiune.

Culegatori de abonamente voru primí cá beneficiu la 5 abonamente facute unu esemplariu gratis.

Toti amicii progresului natiunálu sunt deci rugati, a se prenumerá cátu mai curendu, séu a ne comunicá adresele lor, cá se le potemu tramite numerulu antieiu de proba.

Vien'a, in lun'a lui Fauru 1872.

Redactiunea „Stenograf. rom.“
III. Matheusgasse Nr. 9.

Metod'a de stenografia, ce o oferu ací publiculu romanu, este resultatulu unui studiu specialu de siepte ani de dile, este unic'a metoda potrivita geniului limbei nóstre, cu unu cuventu unu sistemu natiunálu.

Luandu in consideratiune, cá stenografi'a n'are numai de scopu a pastrá pentru eternitate cuventele rostite ale barbatiloru anteluptatori, desbaterile adunariloru si ale camereloru legelative s. a., ci a deveni si scrisórea literatiloru, luptanduse cu pén'a in mana pentru respandirea ideiloru maretie si salutarie de libertate, cultura si scientia, si acelora, carii avendu necesitate mai mare de scrisóre si dorescu a nu perde tempu si a-si conserva sanatatea, m'amu incercatu a statori unu sistemu de stenografia, care intr'unesce in modu inaintatu conditiunile neaparate ce se ceru dela unu sistemu potrivit nu numai pentru usulu stenografulu de profesiune, ci si pentru usulu fia-caruiu omu cultu. Dupace mi-a succesu a realisá si a statori sistemulu propusu de stenografia, amu facutu cunoscutu publiculu romanu intentiunile mele prin „Apellulu“ meu, publicatu intr'o fói'a volanta si in câteva foi periodice.

Au trecutu tempurile, in carii a fostu stenografi'a prerogativ'a unei caste deosebite, art'a acésta atátu de folositóre a devenitu in seclulu alu XIX. unu bunu comunu, si cunoscienti'a ei este o comóra neapretiuibila pentru fia-care. Si déca totusi romanii inca nu se potu bucurá de cunoscienti'a artei acesteia, nu'i vin'a lor, ci vin'a sistemelor primitive, ce s'au aplicatu in limb'a nóstra.

Este póte prea bine cunoscutu, cumu-cá stenografi versati s'au afflatu totudeauna, cá-ci aplicarea artei stenografice in pracsá depende in cea mai mare parte numai dela capacitatea si inteliginti'a stenografulu, ér nu dela sistemu. Popularisarea artei inse depinde dela unu sistemu simplificatu si natiunálu.

Credu cá aru fi de prisosu a vorbí mai multu de-

spre avantajele metodei mele dupa cele disese in „Apelu.“ Vinu deci, a me scusa inaintea publicului, că inca nu mi-a fostu cu potentia a incepe cu „Stenografulu romanu,“ fiindu participarea publicului inca prea restrinsa. Neavendu midiolócele necesarie, a publicá sistemulu meu cá carte, amu de gandu a-lu publicá intr'o fóia periodica, ce ar fi cu multu mai practicú, cu scopulu, a face cunoscutu publiculu cu sistemulu meu prin epistole instructive, a lati art'a si cunoscienti'a ei in poporu, si a cresce mai cu séma invetiatori si stenografi practici.

Amu crediutu si credu inca, că se voru aflá între romani deocamdata vreo 200 insi, carii convinsi despre necesitatea si importantia stenografiei, mi-aru veni intr'ajutoriu, prenumeranduse la fóia acésta, acoperinduse astufeliu macaru spesele tipariului. Nepotendu inse presupune la fratii mei incredere órba in mine si in metod'a mea, m'amu decisu a publicá partea I. d'in sistemulu meu in scurtu intr'unu tablou cu scopulu, a face cunoscutu publiculu cu principiile metodei mele de stenografia, a destepta interesu pentru art'a acésta.

Dupa cumu se va poté convinge ori si cine, privindu lucrulu mai deaprópe, se póte invetia de cátra fia-care omu, ceva mai inteligentu intr'o septemana doue cu usiurate.

Tabloulu acesta va poté dar servi cá manualu pentru incepatori, si mai cu séma pentru acei, carii voru frecuentá unu cursu de stenografia.

Se pricepe de sine, cumu-cá studiulu mai profundu cere mai multu tempu si unu tractatu mai deplinu si detailatu, cumu se va publicá acesta in „Stenografulu romanu.“

Latirea artei acesteia depinde dar numai dela imbratosiarea si spriginirea binevoitóre a publicului nostru, si ea va aduce natiunei nóstre fruptele cele mai bune si binecuventate. Auctoriulu.

CORRESPONDINTIA SLAVA d'in Prag'a salutandu aparitiunea „**Transactiuniloru literarie si scientifice**“ d'in Bucuresci, si resumendu cuprinsulu Nr. I. face urmatóriele observatiuni: Éca subiecte serióse, interesante si variate. Ele sunt tractate cu scientia, éra stilulu juniloru redactori dela nou'a revista lit. vedesce tóta ardórea generósa a vrestei loru unit'a cu cunoscentie reali. Nu potemu destulu imbarbatá aceste incercari, ce au de obiectu a smulge junimea d'in periclele si uritiunea trandaviei si d'a face cá ea se-si intrebuintiedie spre folosu tempulu celu mai pretiosu alu vietiei. In acestu momentu apparu in Romani'a mai multe publicatiuni periodice de feliulu „**Transactiuniloru,**“ urmarindu acelasi scopu si aprópe in aceeasi forma. Aceste sunt „**Convorbirile literarie**“ d'in Iasi. „**Fóia societatii pentru instructiunea poporului rom.**“ „**Revist'a scientifica.**“ „**Column'a lui Traianu**“ si se anuncia cá prossima reaparitiunea „**Revistei romane.**“ — Pentru ce a imprasciá astu-

feliu poterile? Tóte aceste elemente reunite ar constitui un'a opera mare si durabile. Astu modu separate n'au decátu un'a viéti'a efemera si unu publicu restrinsu.“ — Acú rem tetigit! dar indesiertu, cá-ci emulatiunei si ambitiunei nobile se asociedia si vanitatea. — Fiendu-cá suntemu la obiectu, nu potemu trece cu vederea cá se nu amintimu, cá „**Column'a lui Traianu**“ ce stá sub directiunea eruditulu dn. B. P. Hasdeu, de candu s'a lapedatu de politica, este un'a fóia emineminte literaria si scientifica, ocupanduse de istoria, scientiele economice, dreptu, medicina, scientie naturali, poesia, bibliografia, poesia poporana etc., apoi nu publica decátu articlii originali, ceea ce va contribui multu spre a se indemná junii rom. mai talentati a inavuti literatur'a nóstra cu producte alese ale spiritulu loru. D'intre articlii publicati in anulu acestua vomu reproduce cáti-va si in „**Feder.**“ cá cetitorii nostri se póta apretiu valórea fóiei inse-si. Un'a amu dorí, cá on. direct. alu „**Columnnei lui Traianu**“ se lase „**Ortho-nerodíele**“ in domeniulu diarieloru umoristice, prin acésta s'ar completá purificatiunea inceputa atátu de norocosu prin eliminarea politice, carea numai inveniná scienti'a. Recomendamu cu caldura cetitoriloru nostri „**Column'a lui Traianu**“ insemnandu, pentru doritorii d'a o avea, si pretiulu de prenumeratiune, care este de 20 fr. v. a. pre anu si se primesce numai pre anulu intregu. Ce e dreptu, pretiulu e cam mare pentru cea mai mare parte a cetitoriloru rom. d'in Ostrungari'a, dar — precumu disese pop'a despre icre — platesce banii. Colectantiloru de 10 esemplarie lise dá dreptu premiu: 1. unu abonamentu gratis; 2. intreg'a colectiune a „**Col. lui Traianu**“ pre an. 1870—71; 3. cáte unu esemplariu d'in tóte scrierile dlui Hasdeu, si anume: a) **Istori'a tolerantie** releg. in Rom.; b) „**Rasvanu Voda,**“ drama istor.; c) **Trei evrei: Silocu, Gobsecu si Moise;** d) **Talmudulu;** e) **Industria nationale.** Celu ce cumpera deodata aceste carti, pretiulu loru este pentru Transilvani'a 3 fr. v. a. Feder. Nr. 29.

TYGODNIK POLSKI este titlulu noului diurnalu septemanele, ce va aparé dela 1. Aprile a. c. in limb'a polona in Pest'a, cu scopu, precumu se dice in programa, d'a uní mai strinsu pre polonii d'in Ungari'a si Transilvani'a, cu patri'a loru mama, ai careia fii densii n'au incetatu a fi. Acesta e uniculu diariu ce a esitu vreodata in Ungari'a si Transilvani'a in limb'a polona. Noulu diariu va fi organu curatu natiunale si independente, nu va servi neci partita neci coteria, fia aceea magiara ori polonesa, ci va deschide unu terrenu neutru pentru discussiunea cestiuiloru sociali si relegiunarie.

Pretiulu noului diurnalu este pre anulu intregu 6 fr., pre 1/2 anu 3 fr., éra pre 1/4 de anu 1 fr. 50 cr.